

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Інженерії програмного забезпечення» (№ 603)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП

(підпис)

Вікторія РИЖКОВА

(ініціали та прізвище)

«13» червня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ АЛГОРИТМІВ ТА ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 035 «Філологія»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Прикладна лінгвістика
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни

«Теорія алгоритмів та обчислювальних процесів»

(назва дисципліни)

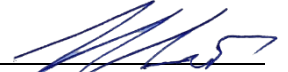
для студентів за спеціальністю
освітньою програмою
«13» червня 2023 р., 9 с.

035 «Філологія»

«Прикладна лінгвістика»

Розробник: Шостак І.В., професор каф.603, д.т.н., професор

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри № 603 інженерії програмного забезпечення

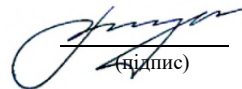
(назва кафедри)

Протокол №10 від 26.05.2023 р.

Завідувач кафедри

д.т.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

І.Б. Туркін

(ініціали та прізвище)

Програму погоджено на випусковій кафедрі прикладної лінгвістики (№703)

(назва кафедри)

Протокол № 11 від «13» червня 2023 р.

Завідувач кафедри прикладної лінгвістики
професор кафедри прикладної лінгвістики

(назва кафедри, науковий ступінь та вчене звання завідувача)

канд. філол. наук, доцент,

(підпис)

В.В. Рижкова

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 3	<p style="text-align: center;">Галузь знань <u>03 «Гуманітарні науки»</u> (шифр і найменування)</p> <p style="text-align: center;">Спеціальність <u>035 «Філологія»</u> (код і найменування)</p> <p style="text-align: center;">Освітня програма <u>«Прикладна лінгвістика»</u> (найменування)</p> <p style="text-align: center;">Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p>	Обов'язкова навчальна дисципліна
Кількість модулів – 1		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2		2023/2024
Індивідуальне завдання – не передбачено навчальним планом		Семестр
Загальна кількість годин – 32/90		3-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,0 самостійної роботи студента – 3,6		Лекції*
		16 годин
		Практичні, семінарські*
	16 годин	
	Лабораторні*	
	-	
	Самостійна робота	
	58 годин	
	Вид контролю	
	Іспит	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання: 3-й семестр – 32/58.

* Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія алгоритмів та обчислювальних процесів» є надати теоретичні основи методів складання та оцінки алгоритмів; навчити методам і прийомам раціонального створення алгоритмів, виконуючих різноманітні обчислювальні процеси; дати уяву про практичне значення та використання існуючих алгоритмічних систем у сучасних розробках алгоритмів з використанням ЕОМ.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія алгоритмів та обчислювальних процесів» є теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців з таких питань: математичні основи аналізу алгоритмів; алгоритмічні стратегії; основи теорії обчислювальності; основи побудови базових алгоритмів математичної лінгвістики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Програмні результати навчання:

РН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

РН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

РН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

РН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

РН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

РН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Алгоритм та сучасні алгоритмічні концепції

Тема 1. Основні поняття теорії алгоритмів

Основи теорії алгоритмів. Предмет, метод та значення курсу. Алгоритми та рекурсивні функції. Рекурсивні функції. Визначення. Приклади. Загально-рекурсивні та частково-рекурсивні функції. Тезис Черча.

Тема 2. Поняття МНР – машини

Формальний опис алгоритму, як МНР. Поняття про МНР- обчислювальні функції. Машини Т'юринга, Поста. Алгоритмічно невіршені проблеми. Обчислюваність та вирішуваність.

Модульна контрольна робота №1

Змістовий модуль 2. Теорія формальних граматики

Тема 3. Мови та граматики

Основи теорії формальних граматики. Алгоритмічні теорії їх побудови з використанням математичної лінгвістики. Ієрархія Хомського. Граматики загального виду, контекстно-залежні, контекстно-вільні, регулярні. Методи аналізу мов. Метод Ейкеля. Методи аналізу мов. Метод Флойда. Методи аналізу мов Наура. Оцінка складності формальних граматики.

Тема 4. Основні поняття теорії автоматів

Абстрактні автомати та їх зв'язок з мовами і граматиками. Скінченні автомати. Принципи роботи. Приклади.

Модульна контрольна робота №2

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль					
Змістовний модуль 1. Алгоритм та сучасні алгоритмічні концепції					
Тема 1. Основні поняття теорії алгоритмів	16	4	2	-	10
Тема 2. Поняття МНР-машини	23	4	4	-	15
Модульна контрольна робота №1	6	-	2	-	4
Разом за змістовним модулем 1	45	8	8	-	29
Змістовний модуль 2. Теорія формальних граматики					
Тема 3. Мови та граматики	23	4	4	-	15
Тема 4. Основні поняття теорії автоматів	16	4	2	-	10
Модульна контрольна робота №2	6	-	2	-	4
Разом за змістовним модулем 2	45	8	8	-	29
Усього годин	90	16	16	-	58

5. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено програмою	

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1	
1	Способи уявлення алгоритмів (блок-схеми)	2
2	Машина Поста	4
3	Модульна контрольна робота №1	2
	Разом	8
	Змістовий модуль 2	
4	Машина Т'юринга	4
5	Нормальні алгоритми Маркова	2
6	Модульна контрольна робота №2	2
	Разом	8
	Всього	16

7 Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено програмою	

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1	
1	Тема 1. Алгоритми та рекурсивні функції	10
2	Тема 2. Алгоритмічно невирішені проблеми. Обчислюваність та вирішуваність	15
3	Модульна контрольна робота №1	4
	Змістовий модуль 2	
6	Тема 3. Методи аналізу мов. Метод Флойда. Методи аналізу мов Наура. Оцінка складності формальних граматик. Мови та граматика	15
7	Тема 4. Скінченні автомати	10
8	Модульна контрольна робота №2	4
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання не передбачено навчальним планом.

10. Методи навчання

За джерелами придбання знань – словесні: лекція (вступна, традиційна, проблемна, з помилками), бесіда (евристична), диспут, дискусія, робота з друкованими та інтернет-джерелами; наочні: ілюстрація, спостереження; практичні: лабораторна робота, курсовий проект.

За характером пізнавальної діяльності тих, хто навчається – інформаційно-репродуктивний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий.

За логікою пізнання – індуктивний, дедуктивний, аналогій, вивідних знань.

Методи перевірки й оцінки знань, умінь, навичок: спостереження, усне опитування, контрольні роботи, програмований контроль, тестування (традиційне та машинне).

11. Методи контролю

1. Опитування.
2. Тестування.
3. Практичні вправи.
4. Модульні контрольні роботи.
5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	4...6	4	16...24
Модульний контроль	14...26	1	14...26
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	4...6	4	16...24
Модульний контроль	14...26	1	14...26
Усього за семестр			60...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань (кожне питання 35 балів) та одного практичного питання (питання оцінюється в 30 балів).

12.2 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань за всіма темами та мінімум вмінь щодо застосування отриманих знань (типи алгоритмічних систем; базові уявлення алгоритмів: інтуїтивно, з використанням псевдокоду, блок-схем; засоби використання рекурсивних функцій; як реалізовувати на практиці алгоритми Маркова; загальне уявлення про використання знань з теорії формальних граматики: аналізувати задачі, складати алгоритми їх рішення та описувати їх різними способами та вміння їх використовувати). Здати поточні контрольні роботи. Здати тестування.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, здати поточні контрольні роботи, та тестування. Досконало знати типи алгоритмічних систем; зв'язок теорії алгоритмів з теорією формальних граматики, класифікацію граматики; базові уявлення алгоритмів: інтуїтивно, з використанням псевдокоду, блок-схем; засоби використання рекурсивних функцій; мати уявлення про МНР - машини, вміти описувати найпростіші операції; як реалізовувати на практиці алгоритми Маркова; загальне уявлення про використання знань з теорії формальних граматики. Досконало вміти аналізувати задачі, складати алгоритми їх рішення та описувати їх за допомогою блок-схем; описувати найпростіші операції МНР-машини; реалізовувати на практиці алгоритми Маркова.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконало знати всі теми та вміти застосовувати їх.

13. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення практичних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

http://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=0&mode=BookList&lang=rus&ext=no&theme_path=0%2C1665%2C14849%2C13441%2C10891&themes_basket=&ttp_themes_basket=&discipline_search=no&top_list=1&fullsearch_fld=&author_fld=&docname_fld=&docname_cond=beginwith&theme_context=&theme_cond=all_theme&theme_id=10891&is_ttp=0&combiningAND=0&step=20&tpage=1

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=429>

14. Рекомендована література

Базова

1. Бондаренко М.Ф., Білоус, Н.В., Руткас, А.Г. Комп'ютерна дискретна математика. – Харків, Компанія СМІТ, 2004.
2. Шостак, І.В., Груздо, І.В., Данова, М.О., Бутенко, Ю.І. Теорія алгоритмів та обчислювальних процесів: навч. посіб. — Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2013. — 82 с.

Допоміжна

1. Андрійчук В. І., Комарницький М. Я., Іщук Ю.Б. Вступ до дискретної математики. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 254с.
2. Балага С. І. Дискретна математика. Навчальний посібник. – Ужгород: ПП «АУТДОР - ШАРК», 2021. – 124 с.
3. Капітонова С. Л., Кривий О.А., Летичевський Г.М., Луцикий М. К. Основи дискретної математики. – Київ: Наукова думка, 2002.
4. Ядренко М. Й. Дискретна математика. Навчально-методичний посібник. – Київ: Вид.-поліграф. цент «Експрес», 2003р. – 244с.
5. Математичне моделювання в лінгвістиці: навч. посібник / Н.В. Шаронова, О.В. Каніщева. - Харків: НТУ «ХПІ», 2016. – 188 с. – Режим доступу: http://library.kpi.kharkov.ua/TUF/resource_1880/index.htm

15. Інформаційні ресурси

1. Теорія алгоритмів. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Розвиток теорії алгоритмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.ksru.kr.ua>.
3. Теорія алгоритмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cybportal.univ.kiev.ua/wiki/>.
4. Дискретна математика: алгоритми. Теорія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rain.ifmo.ru/cat/view.php/theory>.
5. Введення в теорію алгоритмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://th-algorithmov.narod.ru/1.htm>.